

Et filosofisk eventyr

//

//]]]]> //]]>

BOKESSAY: I *The Adventure of French Philosophy* (2012) ses førti år med fransk filosofi fra blikkpunktet til en av dens betydeligste representanter. Hvem er denne Alain Badiou – egentlig? Og kan *The Adventure of French Philosophy* gi oss et dekkende svar på dette spørsmålet?

Av Gisle Selnes

Alain Badiou's *The Adventure of French Philosophy* er en original utgivelse i ordets doble betydning. Selv om boken er oversatt fra fransk til engelsk, er det likevel oversettelsen som er originalen. Bokens *editor*, Bruno Bosteels, har plukket frem gamle, glemte og upubliserte nyere Badiou-tekster; han har oversatt de som ikke var oversatt fra før, revidert gamle oversettelser og satt det hele sammen til en original antologi. (Den franske *L'Aventure de la philosophie française* er fremdeles «in press».)

Dessuten er Badiou i aller høyeste grad et unikt – originalt – innslag i dagens filosofiske landskap. Han er en toneangivende, men samtidig særdeles kontroversiell fransk filosof, som gjerne nevnes i samme åndedrag som som Giorgio Agamben, Antonio Negri og Slavoj Žižek. På bokomslaget

resirkuleres Žižeks utspekulert hyperbolske karakteristikk nok en gang: «A figure like Plato or Hegel walks here among us!»

Mange vil nok hevde at Badiou skrur klokken (eller blar kalenderen) tilbake, ikke bare til de røde maidagene i 1968, men enda lengre, til Sartres politiske subjektfilosofi, eller også hele veien tilbake til filosofiens opprinnelse – det vil si til Platon og hans forståelse av filosofiens grunnleggende universelle forpliktelser. Men i denne repetisjonen ligger det også noe radikalt nytt og annerledes: Badiou ligner ikke på noen, selv om han er i ferd med å forskyve noen av de viktigste orienteringspunktene i den moderne filosofien.

Men hvem er nå denne Alain Badiou – egentlig? Og kan *The Adventure of French Philosophy* gi oss et dekkende svar på dette spørsmålet?

Leilighetstekster

[The Adventure of French Philosophy](#) er neppe den beste innføringen i Badious filosofiske univers som er å oppdrive. Til det er den både litt for preget av de begrensingene som følger av det «dokumentariske» prosjektet – å samle sammen overskytende eller utilgjengelig materiale – og for tett på forne og til dels svært konkrete politiske og filosofiske situasjoner.

//]]]]> //]]>

Noen av de eldste og mest militante (maoistiske) tekstene fremstår som antikverte, og den nådeløst polemiske tonen har mistet mye av sin aktualitet og brodd, mens enkelte av de nyere tekstene kan oppleves som marginale: Ofte er det snakk om leilighetstekster, bokomtaler eller jubileumstaler, som forholder seg til spesifikke og til dels ganske tekniske resonnementer, der mye blir tatt for gitt. Nå er ikke Badiou alltid like lett å følge i sine filosofiske hovedverker heller, men der har man i alle fall tilgang til alle de bestanddeler som trengs.

Badiou er en utpreget systematisk og aksiomatisk filosof; han underslår ingen ting, etterstreber klarhet og skyr både eksistensiell patos og poetisk ekspropriering av filosofiens språk.

Da tror jeg nok at boken *Petit panthéon portatif* (2008, utgitt i engelsk oversettelse året etter som *Pocket Pantheon: Figures of Postwar Philosophy*) vil være et mer takknemlig utgangspunkt for den som ønsker å stifte nærmere bekjentskap med Badiou. I innledningen til *The Adventure of French Philosophy* insisterer Bruno Bosteels på at de to bøkene utfyller hverandre. Og det er for så vidt riktig. Men *Petit panthéon* har opplagt pedagogiske fortrinn. Den inneholder en rekke overkommelige portretter av sentrale figurer fra fransk etterkrigsfilosofi, med en konsis prolog («ouverture»), som trekker opp mange av de viktigste koordinatene i Badious eget filosofiske byggverk – og dette gjøres i et adskillig mer tilgjengelig, men samtidig gjennomført presist språk. (På sitt beste er Badiou en ikke ubetydelig stilist: Han har også utgitt flere skjønnlitterære verker, romaner og skuespill.) Også noen av Badious senere polemiske tekster – Sarkozy-boken fra 2007, for eksempel, eller antologien *Polemics* (2006) – eller også den politisk-filosofiske samtaleboken med Slavoj Žižek (som på engelsk har fått tittelen *Philosophy in the Present*), anlegger et perspektiv som på mange måter både er mer allment og mer aktuelt.

//]]]]> //]]>

Interesserte kan dessuten finne mye instruktivt materiale på YouTube: Badiou foreleser om grunnleggende filosofiske temaer på dårlig, men fullt forståelig (og av og til dypt fascinerende) engelsk; han deltar også i flere aktuelle politiske og filosofiske debatter på fransk. Og leter man enda litt til, går det også an å oppleve [en pur ung Badiou i samtale med sekstiårenes intellektuelle guru fremfor noen, Michel Foucault](#).

Et av de beste – mest konsise, fokuserte – essayene i *The Adventure of French Philosophy* er viet nettopp Foucault. Ifølge Badiou må Foucault verken oppfattes som filosof eller som historiker (eller som en «monstrøs» kombinasjon av disse); hans prosjekt kan best beskrives som en lingvistisk eller diskursiv antropologi, der den minste undersøkelsesenheten er reguleringen av forholdet mellom ordene og tingene, eller mellom språkbruk (setninger) og praksis.

Platon vs. Aristoteles

Selv om *The Adventure of French Philosophy* kanskje først og fremst tilbyr utfyllende lesning for de som allerede har vært igjennom et utvalg essensielle Badiou-skrifter, har den også mer allmenne kvaliteter. Ikke minst gir Bruno Bosteels' lange innledning et svært godt overblikk over Badiou's forfatterskap og en klar «definisjon» av hans filosofiske prosjekt, som også kunne kalles et systematisk forsvar for filosofien. Bosteels går kontrastivt til verks, og det er en «riktig» metode, for Badiou's grunnsetning er at man alltid må velge side, for så å ta alle nødvendige konsekvenser av dette valget.

Det viktigste valget Badiou har foretatt, er Platon fremfor Aristoteles, det vil si «matematisk» begrepsfilosofi fremfor «organisk» vitalisme (livsfilosofi). For Badiou er ontologi ensbetydende med matematikk, eller mengdelære, der det er det rene mangfoldet som beskrives, ikke en animalsk totalitet. Derfor er det også det uendelige (det in- eller transfinite) som er filosofisk interessant for Badiou. Han skriver med andre ord i skarp opposisjon til den moderne filosofiske forstillingen om at den menneskelige eksistensens er endelig («finit»), at våre kreative evner er radikalt begrenset av biologiske og «identitetspolitiske» (språklige) omstendigheter – en tenkemåte Badiou gjerne omtaler som «animalsk humanisme».

Den menneskelige eksistensen blir ikke virkelig verdifull før den gripes av en idé, av en sannhetsprosess som omformer menneskedyret til et subjekt.

Av samme grunn er Badiou slett ingen «kritisk» filosof i tradisjonen etter Kant, men snarere en dialektiker i tradisjonen etter Platon og Hegel (og Sartre): Han oppfatter hendelsen – unntaket, bruddet med den allerede etablerte/oppsummerte versjonen av virkeligheten – som en vesentlig forutsetning for at tanken i det hele tatt skal settes i bevegelse og tilværelsen åpne seg mot en uendelig dimensjon. Og sist, men ikke minst: Som filosof har Badiou ingen tålmodighet med det

han på platonsk vis omtaler som sofistikk, en tendens som i dag særlig gjør seg gjeldende i sin postmoderne tilstand. Badiou er ontolog, ikke logolog. Det vil si: Språket har en underordnet plass i Badious tenkning (det er matematikken som er «værens språk»), og enhver bestemmelse av væren som språklig konstruert, er for Badiou et symptom på en «antifilosofisk» innstilling som må bekjempes.

Men dette forhindrer ham ikke fra å skrive anerkjennende om Barbara Cassins apologi for sofistene, *L'Effet sophistique* (1995): «It is typical of strong books to stimulate the desire to rise up against them», heter det til slutt i 'Logology Against Ontology', en usedvanlig generøs innrømmelse fra polemikeren Badiou – som i ettertid også har gitt ut et par bøker sammen med den samme Cassin.

«I will say nothing of myself»

Badious egen innledning, 'The Adventure of French Philosophy', har også gitt tittel til antologien. Dette er en fascinerende ubeskjeden skisse til en essensiell filosofihistorie, som for anledningen er redusert til tre «generiske» epoker: Den klassiske greske filosofien, den tyske idealismen (rundt 1800) og fransk filosofi på 1900-tallet. Alle tre periodene kjennetegnes av en særegen radikal kreativitet, der filosofiens universelle idé gjenoppstår – så å si – i en konkret historisk situasjon.

//

//]]]]> //]]]>

Det burde ikke være mulig, men Badiou plasserer faktisk seg selv som den siste av de filosofene som har vært en del av det moderne franske «filosofieventyret». Dermed sier han også implisitt – men helt på grensen til det eksplisitte – at han selv er den som i dag bærer hele den filosofiske tradisjonen etter Platon på sine skuldre. Badiou gjør dette på en uskyldig, nesten naiv og ikke-insisterende måte.

Han fremstår nærmest som en komisk hegeliansk figur, den inkarnerte universelle ideen av den oppslukte filosofen som glemmer alt annet enn sitt eget emne, eller som rett og slett ikke interesserer seg for den personlige («u-saklige») siden av saken.

Også flere av de andre tekstene tar etter hvert form som jevnføringer av den omtalte filosofens prosjekt (tekstens «egentlige» tema) med Badiou's egne ideer. For eksempel: På første side av essayet om Jacques Rancière lover Badiou at han bare skal snakke pent om Rancière, og at han ikke skal snakke om seg selv («I will say nothing of myself»); fem sider senere trekker han alt tilbake og går i gang med en systematisk *exposé* over uoverensstemmelser og sammenfall i deres respektive filosofiske programmer. Men igjen – frigjort fra overfladiske (ikke-filosofiske) konvensjoner klarer Badiou ved hjelp av dette grepet på utmerket vis å kontrastere og således anskueliggjøre sin egen og Rancières (beslektede) filosofiske horisont.

«Potet-fascisme»

Av de mange skikkelsene som opptrer mellom permene i *The Adventure of French Philosophy* – Platon, Leibniz, Kant, Hegel, Georges Canguilhem, Jean-Paul Sartre, Louis Althusser, Jean-François Lyotard, Paul Ricoeur, Jean-Luc Nancy, Jacques Rancière og så videre – er det én som spiller en helt spesiell rolle, nemlig Gilles Deleuze. Eller riktigere: Han spiller flere ulike roller, for Badiou's forhold til Deleuze er særdeles sammensatt. De deler en «klassisk» oppfatning av det ontologiske (værens-) spørsmålet som filosofiens hovedanliggende – i opposisjon til fagfilosofisk pedanteri og diskursfilosofisk relativisme – men de har inntatt radikalt ulike posisjoner i forhold til de store spørsmålene: Deleuze har valgt dyret, Badiou mathemet. Mens Deleuze ser enhver tildragelse som en hendelse (*événement*) som folder den immanente væren i det uendelige, er *l'événement* for Badiou alltid et unntak som åpner en glippe i det som er.

//]]]]> //]]>

De to tekstene i *The Adventure of French Philosophy* som i sin helhet er viet Deleuze, illustrerer dessuten et radikalt skifte i Badiou's holdning til Deleuzes filosofiske prosjekt: I en tidlig (kollektivt/pseudonymt signert) artikkel skriver Badiou særdeles polemisk om Deleuze & Guattaris «potet-fascisme» – en uærbødig referanse til deres begrep *omrhizomet*, som ifølge Badiou gjør det umulig å tenke antagonisme og subtraksjon. I den andre teksten leverer Badiou en nesten grenseløs nyansert og sympatisk lesning av Deleuzes bok *Le Pli (Folden, 1988)*, om Leibniz og det barokke, samtidig som han (igjen) demonstrerer de viktigste brytningspunktene i forhold til sin egen filosofiske posisjon.

Bokomtalen avstedkom en lengre korrespondanse mellom Deleuze og Badiou der de videreutviklet og nyanserte sine respektive posisjoner. En stund var det snakk om å utgi brevvekslingen som en filosofisk «dialog», et prosjekt som ble avbrutt av Deleuzes sykdom og utidsmessige død. Men nå er altså det fascinerende utgangspunktet omsider tilgjengelig i bokform.

Menneskedyr og subjekter

//

//]]]]> //]]]>

«Min eneste hensikt med denne teksten var å gjøre ting klarere», skriver Badiou – med vanlig ubeskjeden «naivitet» – mot slutten av bokens siste substansielle tekst, 'The Subject Supposed to be a Christian'. Dette er en anmeldelse av Paul Ricœurs *La Mémoire, l'histoire, l'oubli* (2000). Ricœur er en filosof som Badiou i utgangspunktet burde ha sympati for, og som han også har en god del til felles med, men her kritiseres han for å holde tilbake det grunnleggende premisset for sine filosofiske undersøkelser – å unndra det reell filosofisk debatt, for så, til slutt, å trekke «det kristne subjektet» opp av hatten som om det dreide seg om en «nødvendig» konklusjon og ikke om et opprinnelig valg.

Badious kritikk befinner seg milevidt fra den («populære») antireligiøse retorikken som Ricœur og andre kristne tenkere ofte blir møtt med: «This is to offend Christ», skriver Badiou tvert imot, med referanse til Ricœurs fortløpelse av det fundamentale valget, slik han også tidligere har forsvart den kristne subjektiviteten – særlig i Paulus' verk – mot den (post)moderne «demokratiske materialismen».

Alain Badious bestemmelse av menneskets subjektive muligheter er, i alle fall formelt sett, langt på vei identisk med den kristne «vekkelsen» – med det vesentlige unntaket at Gud ikke finnes, slik at mennesket må «frelse» seg selv:

Jeg er blant dem som mener at det eneste som eksisterer, er menneskedyr med en skapende/generisk sjel som aldri er blitt opphevet/befrikket av noe offer, med unntak av de ofrene som de selv har gjort for at det skulle kunne eksistere noen sannheter. Det er tillatt for disse dyrene å bli subjekter, alltid under singulære/enestående omstendigheter. Men det er bare handlingene deres, eller måten de tar konsekvensene av sine handlinger på, som gjør dem til subjekter. Så det er avgjort umulig å si, slik Ricœur gjør: «Du er mer verdt enn dine handlinger». Det er det stikk motsatte som må fremholdes: «Det kan skje, en sjelden gang, at dine handlinger er verdt mer enn deg».

Dette, sier Badiou videre, er grunnen til at den eneste veien som fører til subjektiv identitet, er miskjennelse. Og her er vi vel så nær vi noen gang kommer en genuint «badiouisk» patos. Badiou anser verken døden eller melankolien som filosofisk interessante fenomener. Filosofien er tvert imot en måte å bekjempe livløsheten og bitterheten på: Den lærer oss at medlidenhet ikke er det høyeste gode, at vår egen lidelse ikke gir oss større rett, og at offerets posisjon er et umulig utgangspunkt for tenkningen.

Det er sannheten som skal frigjøre oss – det er her den universelle tanken har sitt opphav, og det er bare den det virkelig er verdt å kjempe for.

LES OGSÅ: [Midt i. Fransk filosofi i dag](#) • [Et rasert monument?](#)

